

О.В. МЕЛЕНЬ, канд. екон. наук, доц., НТУ «ХПІ»;
Ю.Ю. ХОЛОНДАЧ, студентка, НТУ «ХПІ»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗБІЛЬШЕННЯ

Стаття присвячена показникам рентабельності, які найбільш точно відображають прибутковість, фінансовий стан підприємства та ефективність виробництва. Розглянуті найбільш поширені тлумачення рентабельності авторитетних науковців та виявлено шляхи її збільшення з різних точок зору.

Ключові слова: прибуток, рентабельність, прибутковість, ефективність, підвищення, собівартість, підприємство.

Вступ. Прибутковість є однією з базових економічних категорій економіки. У широкому, найбільш узагальненому розумінні рентабельність позначає прибутковість або дохідність виробництва і реалізації всієї продукції (робіт, послуг) чи окремих її видів; дохідність підприємств, організацій, установ в цілому як суб'єктів господарської діяльності; прибутковість різних галузей економіки. Безпосередньо термін «рентабельність» не викликає різних тлумачень, оскільки під ним розуміється відношення, в чисельнику якого завжди фігурує прибуток.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Вивченням питань, що стосуються прибутковості та рентабельності господарської діяльності підприємства займається багато вчених-економістів, у тому числі О. Беленкова, К. Т. Кривенко, Л. М. Дзюбенко, О. А., Зінченко, Юрчишена Л.В., Супрун С. Д., Короткевич О.В. та інші. Методологічною основою проведеного дослідження є роботи таких провідних вітчизняних вчених – економістів, таких як Короткевич О.В., Беленкова К.Т., Тітов М.В., Шарова А., Мазаракі А.А. та інших.

Мета дослідження. Метою даної статті є дослідження прибутковості підприємства та виявлення факторів, які впливають на цей показник.

Постановка проблеми. Функціонування підприємства, незалежно від виду його діяльності і форм власності, в умовах ринку визначається його здатністю приносити достатній обсяг прибутку. В умовах ринкової економіки прибуток є найважливішим чинником стимулювання господарчої діяльності підприємства. Саме цей показник створює фінансову основу для розширення діяльності підприємств та організацій, задоволення соціальних і матеріальних потреб трудового колективу. Але, прибуток показує тільки абсолютний ефект

діяльності підприємства без урахування використаних при цьому ресурсів, тому його слід доповнювати показником рентабельності, яка і характеризує ступінь прибутковості підприємства.

Матеріали та результати досліджень. Основною метою діяльності підприємств усіх форм власності незалежно від галузевої належності, виду діяльності та інших чинників є отримання доходів у розмірі, достатньому для покриття витрат і подальшого розвитку виробництва. В сучасних умовах зростає роль формування заходів щодо підвищення прибутковості діяльності підприємства. Приділення уваги до цієї проблеми дозволить вчасно виявляти перспективні шляхи розвитку підприємств.

При створенні підприємства, його власників хвилює перш за все його прибутковість, що означає покриття прибутком витрат організації. Чим більший прибуток, тим ефективніше відбувається розвиток і з'являються можливості для розширення виробничої діяльності підприємства.

Рентабельність безпосередньо пов'язана з отриманням прибутку. Однак її не можна ототожнювати з абсолютною сумою отриманого прибутку, оскільки рентабельність - це відносний показник, тобто рівень прибутковості, що вимірюється в коефіцієнтах або відсотках. Показники рентабельності є відносними характеристиками фінансових результатів і ефективності діяльності підприємства. Показникам рентабельності, у порівнянні з абсолютними показниками прибутку, притаманні такі переваги, як більш широкі можливості порівняння (співвідношення абсолютних показників прибутку підприємств з різними обсягами діяльності, кількістю персоналу і т.д. не дає можливості проводити об'єктивну оцінку) та на показники рентабельності в меншій мірі впливають інфляційні процеси.

Науковець економіст Юрчишена Л.В. трактує рентабельність як індикатор, який характеризує ефективність фінансово-економічного механізму та прибутковість діяльності підприємства в умовах жорсткої ринкової конкуренції, а також світової економічної кризи. Вона відображає адекватність системи управління та доцільність управлінських заходів у процесі функціонування виробничо-торговельного підприємства [5].

Науковець економіст Супрун С.Д. у своїй статті «Рентабельність як відносний показник оцінки роботи підприємства та особливості його застосування» тлумачить рентабельність як один з найважливіших основних показників роботи підприємства, який більш повно, ніж прибуток, відображає остаточні результати господарської діяльності господарюючого суб'єкта [4].

Науковець економіст Короткевич О.В. вважає, що рентабельність більш повно, ніж прибуток, характеризує остаточні результати господарювання, адже прибуток характеризує ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямів діяльності, окупність витрат, а показники рентабельності показують співвідношення ефекту з наявними або використаними ресурсами [1].

Київський економіст Василенко А.О. тлумачить рентабельність як такий стан діяльності, коли протягом певного періоду грошові надходження підприємства компенсують понесені витрати, створюється і накопичується прибуток [3].

На нашу думку, рентабельність виступає індикатором прибутковості підприємства, а також характеризує ефективність вкладеного капіталу, розпорядження грошовими та матеріальними коштами. Вона вимірюється за допомогою цілої системи відносних показників, що характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямів діяльності, вигідність виробництва окремих видів продукції.

Показники рентабельності характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямків діяльності (операційної, фінансової, інвестиційної); вони більш повно, ніж прибуток, характеризують узагальнюючі результати господарювання.

Для успішного розвитку будь-якого підприємства необхідно вивчати співвідношення об'єму виробництва (реалізації) продукції з витратами і прибутком, тому дуже важливим моментом у діяльності підприємства є виявлення та кількісне вимірювання впливу факторів на показники прибутковості підприємства, пошук резервів зростання рентабельності роботи підприємства та обґрунтування і розробка заходів щодо використання виявлених резервів.

Резерви збільшення сум прибутку та рентабельності пов'язані з напрямками господарювання підприємства. Для керівників і відповідних спеціалістів, важливим є детальне значення масштабів дії, форм контролю та використання найбільш істотних внутрішніх і зовнішніх чинників ефективності на різних рівнях управління діяльністю підприємства.

Для підвищення показника рентабельності, к.е.н., доц. науковець Юрчишена Л.В. пропонує скоротити всі витратні статті, а саме: зменшити транспортні витрати; налагодити систему збуту; підвищити продуктивність праці [5]. Підприємству необхідно скоротити витрати на виробництво та реалізацію продукції. Необхідність поліпшення ефективності управління, підвищення прибутковості праці, ефективності виробництва, конкурентоспроможності підприємства вимагає проведення реструктуризації підприємства.

На думку економіста Супрун С.Д., збільшенню прибутку та показників рентабельності сприятиме підвищення конкурентоспроможності власної продукції за рахунок зменшення частки пасивних фондів у загальній вартості основних фондів та зменшення адміністративно-управлінських витрат [4].

Економіст-науковець Короткевич О.В. у своїй статті підкреслює, що підприємство може збільшити свої доходи за рахунок нарощення обсягів реалізації продукції, і таким чином збільшити рентабельність основної діяльності. Для цього потрібно збільшувати інші фінансові доходи або проводити діяльність в результаті якої можливе отримання доходів від участі

в капіталі. Також потрібно вживати ряд заходів, які будуть забезпечувати конкурентоспроможність продукції для освоєння європейських ринків [1].

Економіст-науковець Морозов Ю.П. вважає, що найбільший ефект підвищення рентабельності досягається при пошуку резервів на перед виробничій стадії. Тут можуть бути виявлені резерви підвищення ефективності виробництва за рахунок поліпшення конструкції виробу, удосконалення технології його виробництва, застосування більш дешевої сировини і т.д. Саме на цій стадії об'єктивно містяться найбільші резерви зниження собівартості продукції. І чим повніше вони виявлені на цьому етапі, тим вища ефективність цього виробу взагалі [2].

Висновки. Узагальнюючи вищевикладене, слід зазначити, що значення аналізу рентабельності полягає в оптимізації процесу управління основною діяльністю підприємства шляхом наукового обґрунтування резервів підвищення її ефективності. Для покращення показників рентабельності як головних коефіцієнтів прибутковості господарської діяльності, потрібно, перш за все, розширювати обсяги виробництва та знижувати собівартість продукції; розширювати, орієнтуючись на ринок, асортимент та підвищувати якість продукції, впроваджувати заходи по підвищенню продуктивності праці своїх працівників; грамотно будувати договірні відносини з постачальниками і покупцями; вміти доцільно розміщувати отриманий раніше прибуток для досягнення оптимального ефекту та з максимальною віддачею використовувати потенціал, що є в розпорядженні підприємства (у тому числі фінансові ресурси).

Список літератури: 1. *Короткевич О.В.* Рентабельність господарської діяльності підприємств: структура, рівень, динаміка. / Економіка підприємства 2008 2. *Морозов Ю.П.* Шляхи підвищення результативності підприємств – 2007 3. *Василенко А.О.* Планування рентабельності виробництва / Журнал-вісник Економіка України. - 2007. - №2 4. *Супрун С.Д.* Теоретичні аспекти визначення рентабельності / «Главбух» 2010 р. 5. *Юрчишена Л.В.* Найбільш ефективні шляхи підвищення прибутковості підприємства / Одеський економічний університет.

Bibliography (transliterated): 1. *Karatkevich O.V.* Rentabelnist gospodarської diyalnosti pidpriemstv : structure, riven, dinamika . / Ekonomika pidpriemstva 2008 2. *Y. Morozov Shlyakhu Pidvischennya rezultativnosti pidpriemstv* - 2007 3. *Vasilenko S.A.* Planuvannya rentabelnosti virobnitstva / Journal - News Ekonomika Ukraine . - 2007. - No 2 4. *Suprun S.D.* Teoretichni aspektu viznachennya rentabelnosti / «Glavbukh» 2010 p. 5. *Yurchishena L.V.* Naybilsh efektyvni shlyakhi pidvischennya pributkovosti pidpriemstva / Metro Manila ekonomichny universitet.

Надійшла (received) 24.02.2015